

ਅਪੀਲੀ ਸਿਵਲ

ਅੱਗੇ, ਕਪੂਰ ਜੇ.

ਐਲ. ਰਾਮ ਨਰਾਇਣ ਅਤੇ ਹੋਰ - ਬਚਾਅ ਪੱਖ-ਅਪੀਲੈਂਟਸ,

ਬਨਾਮ

ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਮੁਦਈ),

ਐਲ. ਜੁਗਲ ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਤੇ ਹੋਰ - ਬਚਾਅ ਪੱਖ-ਜਵਾਬਦਾਰ।

1950 ਦੇ ਆਰਡਰ ਨੰਬਰ 96 ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ

ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ (1872 ਦਾ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 1) ਸੈਕਸ਼ਨ 20- ਰੈਫਰੀ- ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ- ਕੀ ਵੈਧ ਅਤੇ ਬਾਈਡਿੰਗ- ਰੈਫਰੀ ਦਾ ਬਿਆਨ- ਕੀ ਰੈਫਰੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ- ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ (1908 ਦਾ ਐਕਟ ਨੰਬਰ V- ਆਰਡਰ XXIII ਨਿਯਮ 3 ਅਤੇ ਆਰਡਰ XLIII ਨਿਯਮ I (m) — ਰੈਫਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝੌਤਾ- ਕੀ ਸੂਟ ਦੇ ਸਮਾਯੋਜਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ- ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਰੈਫਰੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—ਅਪੀਲ— ਕੀ ਝੂਠ ਹੈ।

ਭਾਈਵਾਲੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਅਤੇ ਖਾਤਿਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਆਦਿ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਰੈਫਰੀ ਵਜੋਂ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਜੇ ਐਨ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਰੈਫਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਮਲਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਪੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਤਰਾਜ਼ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਐਨ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਰੈਫਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਮਝੌਤਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿ ਰੈਫਰੀ ਨੇ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਰੈਫਰੀ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

Checked, Compared and authenticated by Happy Garg, Translator

ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਕਿ ਆਰਡਰ XXIII, ਨਿਯਮ 3 ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਕਥਿਤ ਸਮਝੌਤਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮਾਯੋਜਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਸਮਝੌਤਾ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਕਿ ਅਪੀਲ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਐਨ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਮਝੌਤਾ ਸਾਲਸੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਰੈਫਰੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਜੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਧਿਰਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਬਾਈਡਿੰਗ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਅਸਲ ਆਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਰੈਫਰੀ ਦੁਆਰਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਾਯੋਜਨ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਜਿਸ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਪਰਸਪਰਤਾ ਹੈ। ਰੈਫਰੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਦਾਖਲੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਈਸਟੋਪਲ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਰੈਫਰੀ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੀ ਗਈ ਚਿੱਠੀ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਸੀ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਾਫੀ ਪਾਲਣਾ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਰੈਫਰੀ ਨੂੰ ਸਹੁੰ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਰੈਫਰੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵੈਧ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਬਾਈਡਿੰਗ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਪਰਸਪਰ ਸੀ।

ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ, ਕਿ ਸਮਝੌਤਾ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਬੰਧਨ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਆਰਡਰ XXIII, ਨਿਯਮ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਮਾਯੋਜਨ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਲਈ ਅਪੀਲ ਉਕਤ ਕੋਡ ਦੇ ਆਰਡਰ XLIII ਨਿਯਮ 1 (m) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਮਰੱਥ ਸੀ।

Checked, Compared and authenticated by Happy Garg, Translator

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ।

ਛੱਬਾ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਕੱਲੂ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ (1) ਵੱਖਰਾ; ਅਕਬਰੀ ਬੇਗਮ ਬਨਾਮ ਰਹਿਮਤ ਹੁਸੈਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (2); ਬਿਸ਼ੰਬਰ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (3), ਹਿਮਾਚਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਜਤਵਰ ਸਿੰਘ (4); ਬਸਦੇਉ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1); ਸੂਰਜ ਨਰਾਇਣ ਚੌਥੇ ਬਨਾਮ ਬੇਨੀ ਮਾਧੋ ਚੌਥੇ (2); ਉਮਰਾਈ ਅਲੀ ਖਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਇੰਟਿਜ਼ਾਮੀ ਬੇਗਮ ਅਤੇ ਹੋਰ (3); ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਨਾਥ ਬਨਾਮ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਖਾਨ (4); 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਸ ਰਾਜ ਪਾਹਵਾ, ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਜੱਜ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਦਿੱਲੀ, ਮਿਤੀ 21 ਅਗਸਤ 1950 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ, ਇਤਰਾਜ਼ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਕੇ ਐਲ ਗੋਸਾਈਂ, ਕੇ ਐਸ ਥਾਪਰ ਅਤੇ ਆਰ ਪੀ ਖੋਸਲਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਆਈ.ਡੀ.ਦੁਆ, ਜੇ.ਐਨ.ਸੇਠ ਅਤੇ ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਕਪੂਰ, ਜੇ. ਇਹ ਮਿਸਟਰ ਦੇਸ ਰਾਜ ਪਾਹਵਾ, ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਜੱਜ, ਦਿੱਲੀ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਅਪੀਲ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਆਰਡਰ XLIII, ਨਿਯਮ I(m), ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, ਧਾਰਾ 39(1) ਉਪ-ਧਾਰਾ (vi), ਭਾਰਤੀ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਹੈ।

ਮੁੱਢਲਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਇਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਧੀਨ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਜੀ. ਆਰਡਰ XLIII, ਨਿਯਮ I(m), ਆਰਡਰ XXIII ਦੇ ਨਿਯਮ 3 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਆਰਡਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ, ਸਮਝੌਤਾ ਜਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 39(1) (vi) ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਆਰਡਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ-ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਰਨ ਜਾਂ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੇ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

Checked, Compared and authenticated by Happy Garg, Translator

ਮੁਦਈ ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ (1) ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਖੰਨਾ ਟਾਕੀਜ਼ ਦੀ ਵੰਡ, (2) ਭਾਈਵਾਲੀ ਅਤੇ ਖਾਤਿਆਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਅਤੇ (3) ਖੰਨਾ ਟਾਕੀਜ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਖਾਤਿਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਂਦਾ। 13 ਦਸੰਬਰ 1949 ਨੂੰ, ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਮਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਕੰਵਰ, ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੀ ਸਾਲਸੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 20 ਫਰਵਰੀ 1950 ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। 21 ਮਾਰਚ 1950 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸਨ। ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਸੀ-

“ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ * * *

ਜਗਤ ਟਾਕੀਜ਼, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਪਰਾਈਟਰ ਸੇਠ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਨੂੰ 'ਰੈਫਰੀ' ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਧਿਰਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹਨ ਕਿ ਮੁਦਈ ਨੰਬਰ 1 ਸੇਠ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਦਾ ਜਵਾਬੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਜੋ ਵੀ ਫੈਸਲਾ, ਵਿਵਾਦ ਵਿਚਲੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਬਿਨਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ।

ਉਸੇ ਦਿਨ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 3 ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ-

“ਅਸੀਂ ਜਗਤ ਟਾਕੀਜ਼ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸੇਠ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਰੈਫਰੀ *** ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮੁਦਈਆਂ ਨੇ ਇਹੋ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਗਤ ਟਾਕੀਜ਼ ਦੇ ਪ੍ਰੋਪਰਾਈਟਰ ਸੇਠ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਨੂੰ ਰੈਫਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 3 ਨੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

21 ਮਾਰਚ 1950 ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਅਤੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਅਤੇ 24 ਮਾਰਚ 1950 ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ:

“ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਧੀਵਤ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਸੇਠ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ, ਪ੍ਰੋਪਰਾਈਟਰ ਜਗਤ ਟਾਕੀਜ਼, ਦਿੱਲੀ, ਨੂੰ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਰੈਫਰੀ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਫੀਸ 250/- ਰੁਪਏ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅੱਧਾ ਮੁਦਈ ਅਤੇ ਅੱਧਾ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ 29 ਮਾਰਚ 1950 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਰੈਫਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 14 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1950 ਤੱਕ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅੱਜ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਅਨੁਸਾਰ

Checked, Compared and authenticated by Happy Garg, Translator

ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੱਥ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

1 ਅਪ੍ਰੈਲ 1950 ਨੂੰ ਰੈਫਰੀ ਨੇ ਫਾਈਲ ਮੰਗਵਾਈ ਤਾਂ ਫਾਈਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। 2 ਅਪ੍ਰੈਲ 1950 ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ 25 ਅਪ੍ਰੈਲ 1950 ਤੱਕ ਦਾ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ।

"ਰੈਫਰੀ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਜੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਅਸਫਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਬਿਆਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੈਫਰੀ ਦੁਆਰਾ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ 30 ਅਪ੍ਰੈਲ 1950 ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਡਿਫਾਲਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਰੈਫਰੀ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ 'ਐਕਸ-ਪਾਰਟ' ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। 25 ਮਈ 1950 ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

6 ਮਈ 1950 ਨੂੰ, ਰੈਫਰੀ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਰੈਫਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਫਾਈਲ ਨਾਲ ਵੀ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।"

ਅਨੁਬੰਧ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"1. ਕਿ "ਖੰਨਾ ਟਾਕੀਜ਼" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ 1 ਮਈ 1950 ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਰਹੇਗਾ;

2. ਕਿ ਖੰਨਾ ਟਾਕੀਜ਼ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਉਕਤ ਮਿਆਦ ਲਈ ਲਾਲਾ ਰਾਮ ਨਰਾਇਣ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;

Checked, Compared and authenticated by Happy Garg, Translator

3. ਕਿ ਖੰਨਾ ਟਾਕੀਜ਼ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਇੱਕ-ਤਿਹਾਈ ਹੋਣਗੇ; ਅਤੇ

4. ਕਿ ਖੰਨਾ ਟਾਕੀਜ਼ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਵਜੋਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚੋਂ ਲਾਲਾ ਰਾਮ ਨਰਾਇਣ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼ 1 ਮਈ 1950 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ 3,400/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਨਸੈਮ ਅਦਾ ਕਰਨਗੇ, ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲਾਲਾ ਰਾਮ ਨਰਾਇਣ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਨਿਰਵਿਘਨ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਾਈਵਾਲੀ ਜਾਂ ਖਾਤਿਆਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।" ਪੈਰੇ 16, 17, 18 ਅਤੇ 19 ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

“16. ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ 30 ਅਪ੍ਰੈਲ 1950 ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ ਆਪਸੀ ਸਮਝੇ ਅਤੇ ਸਮਝ ਲਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਲਾਲਾ ਰਾਮ ਨਰਾਇਣ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਦੂਜੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 37 ਹਜ਼ਾਰ ਸੱਤ ਸੌ ਪੰਜਾਹ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹਿੱਸਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

17. ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਸਿਰਫ ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਈ ਬਾਈਡਿੰਗ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਯੋਗ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ 3,400/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਹੀ ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਤ ਹੋਵੇਗੀ।

18. ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

19. ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਸਤਿਕਾਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸ਼ੀਟਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੋ ਰੈਫਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਮਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ 'ਤੇ 2 ਮਈ, 1950 ਦੀ 1 ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।

25 ਮਈ, 1950 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਮੁਦਈ ਪੱਖ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਛਤਰ ਬਿਹਾਰੀ ਲਾਲ ਨੇ ਰੈਫਰੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸਮਝੌਤਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ 'ਤੇ ਮੁਦਈਆਂ

Checked, Compared and authenticated by Happy Garg, Translator

ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਹਨ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ 1 ਤੋਂ 4 ਲਈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਰੈਫਰੀ ਨੇ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਸਮੇਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸੀ। ਮਿਸਟਰ ਇਕਬਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜੋ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 5, ਲਾਲਾ ਰਾਮ ਨਰਾਇਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ, ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ:

"ਮੈਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਕਲਾਇੰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਰਸਮੀ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।"

ਰਾਮ ਨਰਾਇਣ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਸ਼ੰਭੂ ਨਾਥ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨਾਥ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ:

"ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 5 ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।"

ਫਿਰ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 7 ਜੂਨ 1950 ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

24 ਜੂਨ 1950 ਨੂੰ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰੀ ਲਾਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 30 ਅਤੇ 33 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਨੰਬਰ 5 ਅਤੇ 7 ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ 21/24 ਮਾਰਚ 1950 ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਅਵੈਧ ਸੀ, ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਅਤੇ ਯੋਗ ਸੀ ਕਿ ਸੇਠ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਨੇ ਮੁਦਈਆਂ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਉਸਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ, ਕਿ ਕਥਿਤ ਨਿਪਟਾਰਾ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਅਧੂਰੇ, ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਸਨ, ਕਿ ਸੇਠ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ।

ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਨੰਬਰ 5 ਅਤੇ 7 ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਅਣ-ਤਰੀਕ ਵਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਟੈਂਪ 'ਤੇ ਮਿਤੀ 7 ਜੂਨ 1950 ਦਰਜ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੇਠ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਰੈਫਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ, ਕਿ ਸਮਝੌਤਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਮਾਯੋਜਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਨੇ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸਿਰਫ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਚੱਲ

Checked, Compared and authenticated by Happy Garg, Translator

ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ 'ਗੈਪ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂ' ਛੱਡ ਕੇ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਟਾਈਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਭਰੇ ਜਾਣਗੇ, ਕਿ ਗੱਲਬਾਤ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ (5, 6 ਅਤੇ 7) ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੇ ਗਏ, ਕਿ ਸੇਠ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਾਮਲਾ ਸੇਠ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਅਤੇ ਆਰਡਰ XXIII ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਨਿਯਮ 3 ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿ ਕਥਿਤ ਸਮਝੌਤਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਪੂਰਾ ਸਮਝੌਤਾ ਸੀ। ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 4 ਨੇ ਲਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਮੁਦਈ ਧਿਰ ਨੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰੈਫਰੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ:

1. ਕਿ ਸੇਠ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਰੈਫਰੀ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਸਾਲਸ;
2. ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ;
3. ਕਿ ਰੈਫਰੀ ਨੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ;
4. ਕਿ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਚਾਓ ਪੱਖ 5 ਤੋਂ 7 ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੇ;
5. ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮਾਯੋਜਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ;
6. ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;
7. ਕਿ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 17 ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ
8. ਕਿ ਸਮਝੌਤਾ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ।"

ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੇਠ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਨੂੰ ਸਾਲਸ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਰੈਫਰੀ,

Checked, Compared and authenticated by Happy Garg, Translator

ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕੰਵਰ ਨੂੰ ਸਾਲਸ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਲਿਸ (ਸਾਲਿਸ) ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 15 ਦਸੰਬਰ 1949 ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਆਪਣੇ ਮਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕੰਵਰ ਨੂੰ ਸਾਲਸ ਵਜੋਂ ਦੱਸ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਤਰੀਕ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਪਾਹਵਾ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕੰਵਰ ਨੂੰ ਹੀ ਇੱਕ ਸਾਲਸ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, 21 ਮਾਰਚ 1950 ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਰੈਫਰੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ 'ਰੈਫਰੀ' ਸ਼ਬਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਪਾਹਵਾ ਵੱਲੋਂ ਸੇਠ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਨੂੰ ਰੈਫਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਉਦਾਸੀਨ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਗਰੀਮੈਂਟ' ਕਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸੇਠ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਨੂੰ 'ਵਿਵਾਦ ਵਿਚਲੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਰੈਫਰੀ' ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਫੀਸ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਰੈਫਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ "14 ਅਪ੍ਰੈਲ 1950 ਤੱਕ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ" ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣਾ ਆਦੇਸ਼ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਗੋਸਾਈਂ ਵੱਲੋਂ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰੈਫਰੀ ਨੇ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਫਾਈਲ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੁਦਈ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੀ ਲਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰੈਫਰੀ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸਲਈ ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸੇਠ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰੈਫਰੀ ਵਜੋਂ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਸਾਲਸ ਵਜੋਂ।

ਵੈਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੈਫਰੀ ਨੇ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂ ਪਾਲਣਾ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਰੈਫਰੀ ਨੂੰ ਸਹੁੰ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੋਸਾਈਂ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਵਰਗੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰੈਫਰੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ 'ਛੱਬਾ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਕੱਲੂ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ' ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਉੱਥੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸਾਲਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹਵਾਲਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਜਾਂ ਅਵੈਧ।

Checked, Compared and authenticated by Happy Garg, Translator

ਵੰਡ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਅਜੇ ਵੀ ਸਾਂਝਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵੰਡਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 20 ਦੇ ਤਹਿਤ 'ਫੈਸਲੇ ਲਈ' ਰੈਫਰੀ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਦੇਣ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਨਾਬਾਲਗ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਰਡਰ XXXII, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੈਫਰੀ ਸਿਰਫ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ, ਨਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 20 ਦੇ ਤਹਿਤ।

ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇੰਡੀਅਨ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 20 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇਹ ਇੱਕ ਮਾੜਾ ਹਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਦੇ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਹਵਾਲਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਜਾਂ ਅਵੈਧ ਸੀ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਦੋਵਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਦੇ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੈਫਰੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 'ਮਾਊਂਟ ਅਕਬਰੀ ਬੇਗਮ ਬਨਾਮ ਰਹਿਮਤ ਹੁਸੈਨ' ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਮੁਹੰਮਦ ਔਰਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਇਆ ਅਤੇ ਗੱਲ ਇੱਕ ਰਹਿਮਤ ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਅਤ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ। ਪੰਨਾ 83 'ਤੇ ਸੁਲੇਮਾਨ, ਸੀ.ਜੇ., ਨੇ ਦੇਖਿਆ:

"ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਬਾਈਡਿੰਗ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 20 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿਰਫ਼ ਦਾਖਲੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਦਾਖਲੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕਪਾਸਤ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 31 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਹ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਹ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਦਾਖਲੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਉਚਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

* * * * * ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਖਲੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ

ਅੰਤਮਤਾ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਦੇਣਾ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 20, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਦਾਖਲੇ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਏਸਟੋਪਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰੋਕ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ, ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ, ਇੱਕ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 115 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਸਮਝੌਤਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖਿਅਤ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਜਿਹੇ ਦਾਖਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਅਤੇ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਇਸਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਪਰਸਪਰਤਾ ਅਤੇ ਰੈਫਰੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਸਮਝਿਆ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ, ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੋਵੇਗਾ। "ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ" ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, "ਦਾਖਲੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਪਰਿਪੱਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਐਸਟੋਪਲ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ"। ਪੰਨਾ 85 'ਤੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ:

"ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਤੁਰੰਤ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਕਿ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੱਕ ਅਜਿਹੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝੌਤਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰੈਫਰੀ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਧਿਰ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੀਤੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਾਯੋਜਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਗੰਭੀਰ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।"

ਅਤੇ ਪੰਨਾ 86 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ:

"ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿਮਤ ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਬਿਆਨ

ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਸਮਝੌਤਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਰਥ ਵਿਚ, ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾਮੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਮੰਨਣ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੀਵਾਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਬੰਧ ਦਾ ਖੰਡਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਵਰਜਿਤ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਰਸ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਕਾਫ਼ੀ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਬਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵੀ ਬਚਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਬੇਕਾਰ ਸੀ।"

ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਪੀ 87 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ:

"ਸਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਹੁੰ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਗੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਇੱਕ ਧਿਰ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚਿਆਂ ਸਮੇਤ, ਸਾਰੇ ਬਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਹਨ।"

'ਬਿਸ਼ੰਬਰ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕੁਰਜੀ ਮਹਾਰਾਜ' ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਵਕੀਲ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ ਨਾਲ ਰੈਫਰੀ ਸੀ ਕਿ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਇੱਕ ਵੈਧ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮਾਯੋਜਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰੈਫਰੀ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਦਿੰਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।

'ਹਿਮਾਂਚਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਜਟਵਾਰ ਸਿੰਘ' ਵਿੱਚ, ਧਿਰਾਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋਈਆਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਬਿਆਨ ਦੇਵੇ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸੁਲੇਮਾਨ

Checked, Compared and authenticated by Happy Garg, Translator

ਜੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਦੋਂ ਸੀ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਧਿਰ ਸੀ। ਪੰਨਾ 712 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ:

"ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾਮੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਸਮਝੌਤਾ, ਇਸ ਲਈ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਮਾਯੋਜਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਸ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਾਯੋਜਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ: 'ਚਿੰਨਾ ਵੈਂਕਟਸਾਮੀ ਬਨਾਮ ਵੈਂਕਟਾਸਾਮੀ ਨਾਇਕੇਨ', ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਕੇਸ। 'ਮੁਹੰਮਦ ਅਸਗਰ ਅਲੀ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਅਲੀ' ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ 'ਤੇ ਜੋ ਵੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਦੀਵਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਮਝੌਤਾ ਉਸ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਸਹੁੰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲਾ, ਜੇ ਨੇ 'ਕੇਸ਼ੋ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ' ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ।

'ਬਸਦੇਓ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਰਾਜ ਸਿੰਘ' ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕੇਸ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਉਕਤ ਬਿਆਨ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਡੇਟਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਮਾਯੋਜਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ 'ਹਿਮਾਂਚਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੇਸ', 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਵਿਚ 'ਸੂਰਜ ਨਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਬੇਨੀ ਮਾਧੋ', 'ਅਕਬਰੀ ਬੇਗਮ ਦਾ ਕੇਸ', ਅਤੇ 'ਬਿਸ਼ੰਬਰ ਦਾ ਕੇਸ' ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਓਥ ਐਕਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਅਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਸ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵਾਅਦਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਸਮਝੌਤਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਰੈਫਰੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਰੈਫਰੀ ਨੂੰ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤ ਲੈਣ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੈਫਰੀ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਸਹੁੰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਲਸੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਉਹਨਾਂ

Checked, Compared and authenticated by Happy Garg, Translator

ਬਿਆਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਬੰਦ ਹੋਣਾ ਸੀ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਣਗੇ, ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਅਤੇ ਰੈਫਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਪਾਬੰਦ ਹੋਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਸਮਾਯੋਜਨ ਸੀ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਰੈਫਰੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

'ਉਮਰਾਈ ਅਲੀ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਇੰਟਜ਼ਾਮੀ ਬੇਗਮ' ਵਿੱਚ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਰੈਫਰੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਰੈਫਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਵੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਸਨ। ਸਮਝੌਤਾ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰੈਫਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਰੋਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮੁੱਲਾ, ਜੇ, 'ਰੇਮੇਸ਼ਵਰ ਨਾਥ ਬਨਾਮ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ' ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੈਫਰੀ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਪਾਰਟੀ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਮਝੌਤਾ ਸੇਠ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਲਸੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਰੈਫਰੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਜੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਬਾਈਡਿੰਗ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਅਸਲ ਆਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਰੈਫਰੀ ਦੁਆਰਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਾਯੋਜਨ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਲੇਮਾਨ, ਸੀ ਜੋ ਦੁਆਰਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਜਿਸ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲਤਾ ਹੈ। ਰੈਫਰੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਦਾਖਲੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਈਸਟੋਪਲ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ:

1. ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਰੈਫਰੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਸੀ।
2. ਇਹ ਕਿ ਰੈਫਰੀ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੀ ਗਈ ਚਿੱਠੀ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸੰਪਾਦਿਤ ਹੈ।

Checked, Compared and authenticated by Happy Garg, Translator

3. ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਪਰਸਪਰਤਾ ਸੀ।

ਮੌਜੂਦਾ ਬਿਆਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਸਮਝੌਤਾ ਸਮੇਤ ਰੈਫਰੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਧਿਰਾਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਨੰਬਰ 5 ਤੋਂ 7 ਦੇ ਵੀ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੇ ਨੰਬਰ 5 ਤੋਂ 7 ਨੂੰ ਰੈਫਰੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਉਹ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਸੀ "ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ।" ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ ਗਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਰੈਫਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਰੱਖੇ ਹੋਣਗੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਜੋ ਸਮੱਗਰੀ ਸਨ। ਇਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 17 ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਉਹੀ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਮਝੌਤਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਮਿਆਦ ਉਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 4 ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਜੋ ਸੇਠ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰੈਫਰੀ ਸੇਠ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਦਾ ਹੀ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਕਿ 2 ਮਈ 1950 ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ 'ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਚੈਨ ਸਨ, ਉਹ ਖਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਸਮਾਯੋਜਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੇ ਆਰਡਰ XXIII, ਨਿਯਮ 3 ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਸਪੁਰਦਗੀ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ। ਐਡਜਸਟਮੈਂਟ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰੈਫਰੀ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤ ਹੈ ਜੋ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, 'ਅਕਬਰੀ ਬੇਗਮ ਦੇ ਕੇਸ' ਵਿੱਚ ਸੁਲੇਮਾਨ, ਸੀ ਜੇ, ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਬਹੁਤ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ।

"ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਆਰਡਰ XXIII, ਨਿਯਮ 3 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ

ਸਮਝੌਤਾ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਦੁਆਰਾ ਸੂਟ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਐਡਜਸਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਅਜੇ ਵੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਸ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜੇ ਤੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸਮਾਯੋਜਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।"

ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਅਪੀਲ ਅਸਫਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਜੋ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਰੈਫਰੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਇੱਕ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਆਰਡਰ XLIII, ਨਿਯਮ 1(m) ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗੀ।

ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਅਪੀਲ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮੀਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Translated by Happy Garg, Translator in the Sessions Division, Barnala.

Checked, Compared and authenticated by Happy Garg, Translator